

ҚАЗІРГІ АҚПАРАТТЫҚ ҚОҒАМДАҒЫ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИНТЕРНЕТТІҢ ДАМУЫ

Кенжегул БИЯЗДЫКОВА*

Гаухар АБДУРАЗАКОВА**

Түйіндеме: Бұл мақалада қазіргі жаһандық ақпараттық қоғамдағы білім беру саласындағы интернет желісінің дамуы қарастырылған. Ақпараттық қоғамдағы білім деңгейін жоғары көтерудегі және зияткерлік еңбекпен айналысатын барлық заманауи бағдарламалар қамтылған. Білім беру саладағы жұмысшылардың қызметіне келіп түскен ақпаратты өңдеумен және талдаумен және жаңасын алумен байланысты. Интернеттің дамуы ақпараттық технологиялар мен процестердің дамуына әсер етеді. Мұндай жұмыс жоғары ақыл-ой дағдылары мен арнайы білім беруді қажет етеді. Ақпараттық қызметкерлер ақпаратты зерттеу мен пайдаланудың идеяларын, жаңа тәсілдері мен әдістерін қалыптастырады, ақпараттық өнімдер үшін өткізу нарығын қалыптастырады. Олардың кәсіби қызметі қазіргі еңбек нарығында жоғары бағаланады. Бүгінгі таңда ең танымал және тиімді кәсіптер ақпараттық процестермен байланысты, сондықтан бұл саладағы бәсекелестік мамандар арасында да, жұмыс берушілер арасында да өте маңызды. Ірі компаниялар үнемі талантты және креативті мамандарды іздейді. Сондықтан қазіргі заманда интернеттің қоғамда барлық қызмет саласы үшін өте тиімді деп атауға болады.

Тірек Сөздер: Интернет, Қоғам, Компьютер, Ақпарат, Ғаламдық

The Development of the Internet in Education in the Modern Information Society

Abstract: This article deals with the development of the Internet in the field of education in the modern global information society. All modern programs for raising the level of education and intellectual work in the information society are included. Education is related to the processing and analysis of information received by workers in the field and obtaining new ones. The development of the Internet affects the development of information technologies and processes. Such work requires high mental skills and special education. Information workers form ideas, new ways and methods of research and use of information, form a sales market for information products. Their professional activity is highly valued in the current labor market. Today, the most popular and effective professions are related to information processes, so competition in this field is very important both among professionals and employers. Large companies are always looking for talented and creative professionals. Therefore, in modern times, the Internet can be called very effective for all spheres of activity in society.

Key Words: Internet, Society, Computer, Information, Global

Кіріспе

Қазіргі қоғамында бүкіл әлем бойынша жаһандық ақпараттық желілердің қалыптасуы мен белсенді дамуында көрініс табатын кезекті ақпараттық революцияны бастан кешуде. Бұл кезең технология мен жалпы қоғамның дамуын анықтайтын маңызды факторлардың біріне айналатын ақпарат көлемінің ерекше өсуімен сипатталады.

Қазіргі білім беру саласында да ақпараттық қоғам – бұл қоғам дамуының жаңа тарихи кезеңі, мұнда ақпарат пен білім өндірістің негізгі өніміне айналады, ал ақпаратты құру, сақтау, өңдеу және беру экономикалық, саяси және мәдени салалардағы маңызды қызметтердің бірі болып отыр. Қазіргі беріліп жатқан ақпараттың жылдамдығы мен көлемінің бұрын – соңды болмаған өсуі, желідегі жаңа қызмет түрлердің, өндірістің бірегей мүмкіндіктерінің дамуы, ақпаратты іздеу мен сақтаудың жаңа әдістері – мұның бәрі ақпараттық қоғамның пайда болуына әкелді.

Қазіргі ақпараттарды тез алмасу уақытында өзінің қалыптасу процесінде «ақпараттық қоғам» термині үлкен танымалдылыққа ие болды және ақпаратпен жұмыс істейтін мамандардың кәсіби сөйлеуінде ғана емес, сонымен қатар саяси қайраткерлердің, экономистердің, білім беру саласында да оқытушылар мен ғалымдардың лексикасында белсенді қолданыла бастады. Осы кезеңде мамандар

* Философия ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Қоғамдық-гуманитарлық пәндер кафедрасы, kebjegul1980@mail.ru

** Гуманитарлық ғылымдарының магистрі, аға оқытушы, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Қоғамдық-гуманитарлық пәндер кафедрасы, gauhar_abdikarimovna@mail.ru

ақпараттық процестердің белсенді дамуымен қатар жүретін бірқатар мәселелерде кездесіп отыр.

Бүгінгі таңда әлемде адам қызметінің барлық салаларында ақпараттық ағымдар көлемінің бұрын-соңды болмаған өсуі байқалады. Білімнің қол жетімділігі адамдарға үйден шықпай-ақ көкжиектерін кеңейтуге мүмкіндік береді. Ақпарат технология мен прогрестің негізгі факторларының бірі болып табылады. Ақпараттық технологиялар саласында жұмыс істейтін адамдардың өсуі. Ақпараттық технологиялардың қарқынды дамуы жұмыспен қамту құрылымының өзгеруіне әкелді. Олар жұмыс процесін автоматтандырып, кәсіби қызметтің барлық салаларына сәтті енгізілуде. Ақпараттың неғұрлым белсенді рөлі ақпараттық-коммуникативтік технологиялар (АКТ), ғылыми және техникалық қызметтер саласында өсуде.

Компьютерге өмір сыйлаған XX ғасырдың 50-60 жылдарында жартылай өткізгіштер мен микропроцессорлардың пайда болуынан басталған ақпараттық-технологиялық революция ақпараттық дәуірдің дамуының катализаторына айналды. Бұл ақпаратты өңдеу функциясын қабылдай отырып, ақпаратты өңдеу құралдары мен байланыс әлемінде өзгерістер енгізген ақпараттық дәуірдің революциялық технологиясына айналған компьютер мен Интернет болды. Интернеттің таралуы мен ақпараттық қоғамның дамуы арасындағы байланысты ашу үшін Интернет желісін құру принциптерін қарастыру қажет. Интернеттің пайда болуының алдында кибернетика мен математикалық байланыс теориясының дамуына байланысты ақпараттық революцияның бірінші кезеңі, ал инженерлік салада әмбебап есептеу машиналарының теориясы мен қолданылуы болды. Ғаламдық компьютерлік Интернеттің пайда болуы ақпараттық революцияның екінші кезеңі болды. Анықтамалық нүкте 1969 жылы АҚШ Қорғаныс министрлігінің әскери жобасы ретінде ғылыми қауымдастық құрған ARPANET желісінің алғашқы түйіндері пайда болды, бұл ARPA түйіндеріне ғылыми орталықтарға, университеттерге және мемлекеттік мекемелерге ашық қол жетімділікті қалдырды [1].

Ақпараттық қоғамдағы коммуникацияның негізгі құралы – ғаламтордың әлемдік желісі. Интернет – әлемдегі ең ірі компьютерлік желілердің бірі. Бұл желі бүкіл адамзатты «шатастырады». Интернет қоғамға ең үлкен қоғамда байланыс орнатуға, әртүрлі ақпаратты алыс қашықтыққа таратуға мүмкіндік беретін әмбебап интерактивті орта. Көбінесе Интернет тек ғаламдық ақпараттық-компьютерлік желі ретінде тұжырымдамалық түрде белгіленеді. Алайда, бұл құбылысты Ғаламдық кибернетикалық жүйелердің ерекше жағдайы ретінде қарастырған дұрыс, өйткені Интернет көп бағытты белсенді ақпараттық ағындардың векторы ретінде ғана емес, сонымен қатар объектілерді қашықтан басқару мүмкіндігін қамтамасыз етеді, ішкі құрылымдау қабілетіне, өзін-өзі ұйымдастыру элементтеріне ие, байланыс жүйелерін, адамдарды (пайдаланушыларды, операторларды) және ақпаратты жүйенің негізгі пәні ретінде біріктіреді. Жаһандық ақпараттық желілер адамзатты біртұтас тұтастыққа біріктіру үшін мүмкіндіктер жасайды, осылайша жаһандану идеясын жалғастырады. Бұл процестер өзімен бірге қоғамда және жалпы адамзаттың білім алуында терең сапалы өзгерістер әкеледі.

Интернетті пайдалану арқылы қоғамда қоғамдық өмірдің барлық салаларында өзгерістер орын алады:

- экономикада (электрондық «ақшаның», интернет - дүкендердің және т. б. пайда болуы);
- рухани салада (байланыс виртуалды кеңістікте жүреді, адамның психикасы өзгереді);
- әлеуметтік салада (үйде кәсіптердің пайда болуы, қашықтықтан оқыту);

- саяси салада (электрондық үкіметтердің, Мемлекеттік қызмет сайттарының және т.б. пайда болуы).

Ақпараттық технологиялар адамның өмірін ғана емес, оның мәнін де өзгертеді. Біз мұны Іскерлік қатынастар саласында да, адам түсінетін ең қолжетімді деңгейде де байқай аламыз. Бірте-бірте қоғамның рухани дамуында секіріс жасауға мүмкіндік беретін әлемнің сапалы басқа бейнесі дамуда. Адам назарында, ол барлық байланыс құралдарына ие, кез-келген ақпаратқа еркін қол жеткізе алады [2].

Қоғам шеңберіндегі Интернеттің негізгі әсерін анықтайық:

- адамдар арасындағы қарым-қатынаста көлденең байланыс орнатуға мүмкіндік береді;
- ақпаратты таңдамайды, тек оны ерікті қабылдауға ұсынады;
- кез келген адамға ақпараттық процеске қатысуға мүмкіндік береді;
- манипуляциялық қарым-қатынас үшін алғышарттар жасамайды, керісінше олар жоғалады;
- сұрақ-жауап қатарлары алдау мен айла-шарғы жасауға мүмкіндік бермейді;
- сананы бұғаттайтын бұқаралық ақпарат құралдарынан айырмашылығы, Интернет адамды босатады және оның сана аясын кеңейтеді;
- Интернет арқылы айтылған пікірлер басқа адамдар үшін қол жетімді және қол жетімді болады. Интернетте ақпарат өлмейді;
- Интернет сұр, бет-әлпетсіз тобырға немесе стандартты қабатқа балама ретінде жергілікті адамдар қауымдастығын жасайды. Олар қоғамның құрылымын өзгерте отырып, өзін-өзі ұйымдастырады және өзін-өзі басқарады;
- интернетте адам әрқашан өз таңдауын қалдырады, оны ешкім алуға құқылы емес.

Осылайша, интернеттің қоғам да білім алуда және жалпы адамзат өміріндегі рөлі өте зор. Жаһандық желі арқылы қоғам өмірінің әртүрлі әлеуметтік, экономикалық және тіпті саяси мәселелері шешіледі. Ғаламдық қоғамның дамуы жағдайында ақпарат пен коммуникацияның рөлінің артуы интернетсіз мүмкін емес, өйткені ол ақпараттық қоғамның дамуы мен өзгеруіне негіз жасайды.

Интернет – бұл адамзаттың ең үлкен өнертабысы, ол елдер мен континенттер арасындағы шекараны өшіруге, адамдарды бір-біріне жақындатуға, барлық кешендер мен қолайсыздықтарды жоюға және жай ғана сөйлесуге мүмкіндік берді. Сонымен қатар, Интернет пайдалы бизнесті жүргізуге, сауда жасауға, ойын ойнауға және онлайн режимінде сөйлесуге және т.б. мүмкіндіктер ашты. Интернет біздің өмірімізде ерекше, өте маңызды рөл атқаратындығымен келіспеу қиын.

Интернеттің зияны мен пайдасы... бұл мәселе адамзат пайда болғаннан бері оны қызықтырды. Біреу интернетті тек пайда деп санайды, ал басқалар үшін сенімді интернеттің зияны өте зор. Егер Интернет соншалықты пайдалы болса, біздің өмірімізді соншалықты жеңілдетеді және мүмкіндіктерді кеңейтеді, неге дәрігерлер бізге адам ойының осы жетістігін өте мұқият пайдалану керек екенін айтады, ал шамадан тыс құмарлық денсаулыққа елеулі проблемаларды тудыруы мүмкін? Ия, бұл шынымен де солай, өйткені бәрі қалыпты жағдайда деген сөз бар. Егер біз желідегі мінез-құлық ережелерін сақтамасақ, денсаулығымызға, жалпы физикалық емес, сонымен қатар психологиялық денсаулығыңызға байланысты күрделі проблемалар туындауы мүмкін, содан кейін интернеттің зияны мүлдем қауіпті болады [3].

Интернеттің сөзсіз артықшылықтарына не жатады? Бұл қарапайым пайдаланушының мүмкіндіктерін кеңейтудің шекарасын білмейді: желіде білімін жетілдіру, тек ең жақсы жақтарын көрсету арқылы өзін көрсету тәсілі және жаңа қызықты жұмыс іздеуге көмектесу немесе бұрыннан жоғалған ескі достар. Желінің мүмкіндіктері шынымен шексіз, бірақ Интернеттегі саяхатшылардың қажеттіліктері

мен сұраныстары әртүрлі. Мұнда әркім өз жолын салады, сондықтан әркімнің пайдасы әр түрлі. Сізге пайдалы қызметтерді өзіңіз таңдайсыз: электрондық пошта жіберу немесе жаңалықтар тобына хабарлама қалдыру; бағдарламалық жасақтаманы жаңарту немесе кәсіби қызметке қажетті құжаттарды табу.

1. Интернеттің көмегімен физикалық мүмкіндіктері шектеулі миллиондаған адамдар қашықтан қол жетімді жұмыс таба алды, достарымен және пікірлес адамдармен жиі сөйлесуге мүмкіндік алды.

2. Интернетте әдебиеттің барлық түрлерінің, соның ішінде ғылыми кітаптардың үлкен кітапханалары бар. Интернет бізге кез-келген деңгейдегі және жанрдағы, кез-келген тақырыптағы әдебиеттермен танысуға мүмкіндік береді.

3. Интернеттің көмегімен біз қадамдық нұсқаулықты, әрекеттер тізбегін зерттей отырып, жаңа дағдыларды игере аламыз, сонымен қатар мамандық ала аламыз немесе біліктілікті арттыра аламыз.

4. Ең соңғы жаңалықтарды интернеттен алуға болады.

5. Ең пайдалы өнертабыстардың қатарында миллиондаған адамдардың бір уақытта сөйлесуіне мүмкіндік беріп қана қоймай, сонымен қатар олардың келушілері үшін өте ыңғайлы тақырыптар мен категорияларға арналған Интернет-форумдарды атауға болады.

Мүмкін, ғаламдық желі ешқашан бере алмайтын жалғыз нәрсе – бұл тірі қарым-қатынастың сұлулығы, қымбатты адамның қолымен жазылған хаттар. Бірақ бұл желінің жетіспеушілігін қадір-қасиетке айналдыруға болады, өйткені ол бізге виртуалды шындыққа мәңгілікке көшуге мүмкіндік бермейді [4].

Қоғамды ақпараттандыру дегеніміз – қоғамның ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру. Заманауи ақпараттық технологиялар ақпараттың таралуына жаппай сипат береді. Телефондардың, компьютерлердің, интернеттің және басқа да байланыс жүйелерінің салыстырмалы қол жетімділігі қоғамды ақпараттандыру процесін жеделдетеді.

Ғаламдық ақпараттық кеңістіктің қалыптасуы. Бұл белгі ақпарат пен білімнің өсіп келе жатқан рөлі аясында ақпараттық индустрияның жаһандық бірігуінде көрінеді. Елдердің әр түкпірінен келген адамдар желіде ұсынылған барлық мазмұнға бірдей қол жеткізе алады.

Электрондық демократия, Үкімет, Мемлекет. Акт барлық деңгейдегі ұжымдық және әкімшілік процестердің негізгі құралы ретінде белсенді қолданылатын демократия нысаны. Бұл билікке азаматтар үшін мобильді және қол жетімді болуға мүмкіндік береді. Бұл ретте халықтың саяси шешімдер қабылдауға ықпал ету мүмкіндігі пайда болады. Ол үшін электрондық дауыс беру өткізіледі, кез келген азамат белгілі бір үкіметтік құрылымның жұмысы туралы пікір қалдыра алатын порталдар құрылады және т. б.

Ақпараттық экономика. Заманауи технологиялар әлемдік экономиканың жаңа инновациялық нарықта дамуына мүмкіндік береді. Ақпараттық технологиялардың өзі тұтынушылардың ақпараттық қажеттіліктеріне жауап беретін жеке табысты бизнеске айналды. Ақпарат сатып алу-сату объектісі болып көрінетін ресурс ретінде түсінілді. Ақпаратты түсіну және оның тауар ретіндегі қозғалысы ақпарат нарығының қалыптасуы мен дамуына ықпал етеді [5].

Интернет – бұл сөзсіз пайдалы, өйткені оның арқасында адам көптеген жаңа мүмкіндіктерді таба алады, армандарды жүзеге асыра алады, батыл, сенімді бола алады. Бірақ сонымен бірге Интернет – бұл зұлымдық, егер оны дұрыс пайдаланбасақ, интернетте болу уақытын дұрыс бөлмеңіз. Егер сіз нақты өмірде өмір сүруді және мақсаттарға жетуді білмесеңіз, онда Интернет сіздің қиыншылықтарыңыздың панаңеясына айналуы екіталай, керісінше. Интернеттің зиянды немесе пайдалы болуы

сізге байланысты: сіз өзіңізді қаншалықты басқара аласыз және сіз зиян немесе пайда табасыз. Интернеттің пайдасы мен зияны әр түрлі таразыларда, ал олардың арақатынасы әр түрлі жастағы адамдар үшін әр түрлі көрінеді: олар Интернеттің пайдасын да, қауіптілігін де әр түрлі көреді. Сонымен, интернетті енді ғана игере бастаған, бірақ оған жеткілікті уақыт жұмсаған жас оқушылар интернеттің мүмкіндіктерін кеңінен пайдаланады, бірақ біржақты, негізінен денсаулыққа қауіп төндіреді, Интернеттің қауіптілігін қабылдайды.

Интернеттің мүмкіндіктері туралы да, оның қауіптілігі туралы да бірдей білетін егде жастағы оқушылар, алайда жас ерекшеліктеріне байланысты олар әрдайым Интернетте болу уақытын бақылай алмайды, нәтижесінде Интернетке тәуелділіктің дамуының басталуы, көбісі оның не екенін түсінбейді. Бірақ өздеріңіз білетіндей, ескертілген, сондықтан қаруланған, «жау» бетпе-бет білуі керек. Ересектер, біздің мектептің мұғалімдері, негізінен, жұмысқа байланысты Интернетке тап болады, Интернетке тәуелділіктің даму қаупі аз, сонымен бірге олар Интернеттің әртүрлі мүмкіндіктерін аз пайдаланады, сонымен қатар оның қауіптері туралы аз біледі, атап айтқанда денсаулыққа қауіп төндіреді. Бірақ адам неғұрлым үлкен болса, соғұрлым оған қауіп төнеді. Менің ойымша, пайдасы мен зияны – Бұл Интернет деп аталатын бір монетаның екі жағы. Егер пайда-бұл бәріне айқын көрінетін бет жағы болса, онда зиян – бұл интернеттің таңғажайып әлеміне еніп, өзімізді және жақындарымызды неден және қандай жолмен қорғауымыз керек екенін білу үшін мезгіл-мезгіл қарау пайдалы.

ӘДЕБИЕТТЕР

- [1] Кастельс М. Ақпараттық дәуір: экономика, қоғам және мәдениет [Электрондық ресурс] // Гумер кітапханасы. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/index.php (өтініш берген күні: 09.09.2013).
- [2] Крол Эд. Интернет туралы барлығы: Нұсқаулық және каталог / Транс.с ағылш. С. М. Тимачева. - Киев: BNV, 1995. 591 б.
- [3] Левин В.К. Ақпараттық есептеу жүйелері мен желілеріндегі ақпаратты қорғау // бағдарламалау. - 1994. - N5. - С. 5-16.
- [4] Нолден М. Сіздің интернеттегі алғашқы шығуыңыз: интернетті жаңадан қолданушылар үшін және PC / CHL пайдаланушыларының кең ауқымы үшін. Ред. Е. В. Кондукова; онымен бірге. К. А. Шиндер. - Санкт-Петербург.: X, 1996. - 238 б.
- [5] Гилстер П. Интернеттің жаңа навигаторы: ағылшын тілінен аударма. -Киев: Диалектика, 1996. - 495 б.

